

KOREYS TILINI O'RGANUVCHI O'ZBEK TALABALARINING GRAMMATIK
XATOLARI TAHLILI

Haydarov Jasur Bahodirovich

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Koreys filologiyasi kafedrası o'qituvchisi Toshkent, O'zbekiston

Annotatsiya. *Ushbu maqolada koreys tilini chet tili sifatida o'rganayotgan o'zbek talabalarining grammatik xatolari tahlil qilinadi. Tadqiqotda o'zbek talabalar tomonidan yozma va og'zaki nutqda yo'l qo'yiladigan kelishik qo'shimchalari, so'z tartibi, fe'l zamonlari, hurmat shakllari, bog'lovchi qo'shimchalar, inkor shakllari va yordamchi fe'llar bilan bog'liq xatolar asosiy tahlil obyekti sifatida olinadi. Maqolada koreys va o'zbek tillarining ayrim tipologik o'xshashliklariga qaramay, koreys tilidagi grammatik kategoriyalarning murakkabligi, ayniqsa 은/는, 이/가, 을/를, 예, 에서 qo'shimchalarining farqlanishi, 존댓말 va 반말 tizimi, fe'lning gap oxirida turishi hamda -아/어서, -기 때문에, -지만, -(으)면 kabi bog'lovchi shakllarni qo'llashda talabalarda qiyinchiliklar yuzaga kelishi ko'rsatib beriladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'zbek talabalarining grammatik xatolari ko'pincha ona tilining ta'siri, koreys grammatik tizimini yetarli anglamaslik, so'zma-so'z tarjima qilish, kontekstga mos shakl tanlay olmaslik va amaliy mashq yetishmasligi bilan bog'liq. Maqolada ushbu xatolarni kamaytirish uchun kontrastiv tahlil, xatolar korpusi bilan ishlash, kontekstli mashqlar, yozma ishlarni bosqichma-bosqich tahrirlash va kommunikativ yondashuv asosida o'qitish tavsiya etiladi.*

Kalit so'zlar: *koreys tili, o'zbek talabalar, grammatik xatolar, xato tahlili, kelishik qo'shimchalari, 존댓말, so'z tartibi, bog'lovchi qo'shimchalar, koreys tilini o'qitish, lingvodidaktika.*

Kirish

Chet tilini o'rganish jarayonida xatolar tabiiy hodisa hisoblanadi. Xato o'quvchining tilni noto'g'ri o'zlashtirayotganini ko'rsatish bilan birga, uning qanday grammatik hodisani tushunishda qiynalayotganini ham aniqlashga yordam beradi. Shu sababli xatolarni tahlil qilish koreys tilini o'qitish metodikasida muhim o'rin tutadi. Ayniqsa koreys tilini o'rganayotgan o'zbek talabalarining grammatik xatolarini o'rganish o'qituvchi uchun dars jarayonini samarali tashkil etish, mashqlar tizimini takomillashtirish va talabalarning til kompetensiyasini rivojlantirish imkonini beradi.

Koreys va o'zbek tillari ayrim jihatlari bilan o'xshashdir. Har ikki tilda ham gapning asosiy tartibi ega, to'ldiruvchi va kesim shaklida bo'lishi mumkin. Har ikki til agglutinativ xususiyatga ega bo'lib, grammatik ma'nolar qo'shimchalar orqali ifodalanadi. Biroq bu o'xshashlik talabalarning koreys tilini oson o'zlashtirishini to'liq ta'minlamaydi. Aksincha,

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

ayrim o'xshashliklar so'zma-so'z tarjima va grammatik interferensiyaga sabab bo'lishi mumkin.

Koreys tilida kelishik qo'shimchalari, mavzu va ega qo'shimchalari, hurmat kategoriyasi, fe'ning turli yakunlovchi shakllari, bog'lovchi qo'shimchalar va yordamchi fe'llar tizimi o'zbek talabalar uchun murakkab hisoblanadi. Masalan, 은/는 va 이/가 qo'shimchalari o'rtasidagi farq, 에 va 에서 qo'shimchalarining qo'llanishi, -아/어서 va -기 때문에 shakllarining farqi, 존댓말 va 반말ni vaziyatga mos tanlash kabi masalalar talabalarda tez-tez xatoga sabab bo'ladi.

Mazkur maqolaning maqsadi koreys tilini o'rganuvchi o'zbek talabalarining grammatik xatolarini tahlil qilish, xatolarning asosiy turlarini aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha metodik tavsiyalar berishdan iborat.

Grammatik xato tushunchasi va uning ta'limdagi ahamiyati

Grammatik xato o'rganuvchining o'rganilayotgan til grammatik me'yorlaridan chetga chiqishi natijasida yuzaga keladigan noto'g'ri shakldir. Bunday xatolar so'z tartibi, qo'shimcha tanlash, fe'l shakli, zamon, hurmat darajasi, inkor shakli yoki gapning mantiqiy tuzilishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Til o'rganish jarayonida grammatik xatolarni faqat kamchilik sifatida emas, balki o'quvchining til tizimini qanday angelayotganini ko'rsatuvchi muhim belgi sifatida baholash zarur.

Xato tahlili o'qituvchiga qaysi mavzu talabalar uchun qiyinligini aniqlash imkonini beradi. Masalan, ko'pchilik talabalar 에 va 에서 qo'shimchalarini adashtirayotgan bo'lsa, demak, joy, yo'nalish va harakat sodir bo'ladigan makon tushunchalarini qayta tushuntirish kerak. Agar talabalar -고 있다 va -아/어 있다 shakllarini adashtirsa, jarayon va natija holati o'rtasidagi farq amaliy misollar bilan tushuntirilishi lozim.

Shu sababli grammatik xatolarni muntazam tahlil qilish koreys tilini o'qitishda individual va guruhviy yondashuvni shakllantiradi. Bu jarayon o'qituvchiga darsda nazariy tushuntirish bilan cheklanmasdan, real xatolar asosida mashqlar tuzish imkonini beradi.

Kelishik qo'shimchalari bilan bog'liq xatolar

Koreys tilini o'rganuvchi o'zbek talabalarida eng ko'p uchraydigan xatolardan biri kelishik qo'shimchalarini noto'g'ri qo'llashdir. Koreys tilida 은/는, 이/가, 을/를, 에, 에서, 에게, 한테, 로/으로 kabi qo'shimchalar gapdagi ma'no munosabatlarini belgilaydi. O'zbek tilida ham kelishik qo'shimchalari mavjud bo'lsa-da, ularning koreys tilidagi qo'llanishi har doim ham o'zbek tiliga to'g'ri mos kelavermaydi.

Ayniqsa 은/는 va 이/가 qo'shimchalari talabalarda katta qiyinchilik tug'diradi. 은/는 odatda mavzu yoki qarama-qarshi ta'kidni bildirsa, 이/가 ega yoki yangi ma'lumotni ko'rsatadi. O'zbek tilida bu farq maxsus qo'shimchalar bilan doimiy ifodalanmagani uchun talabalar ularni ko'pincha adashtiradilar.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Noto'g'ri:

저는

학생이

입니다.

To'g'ri:

저는

학생입니다.

Ma'nosi: Men talabaman.

Bu yerda 학생입니다 shaklida ot va kesim birikadi, 이 qo'shimchasi kerak emas. Yana bir misol:

Noto'g'ri: 오늘 날씨는 좋아요?

To'g'ri: 오늘 날씨가 좋아요?

Ma'nosi: Bugun havo yaxshimi?

Bu gapda 날씨가 shakli tabiiyroq, chunki gapda havoning holati haqida yangi ma'lumot berilmoqda.

에 va 에서 qo'shimchalari ham ko'p adashtiriladi. 에 odatda yo'nalish yoki mavjudlik joyini bildiradi, 에서 esa harakat sodir bo'ladigan joyni bildiradi.

Noto'g'ri: 저는 학교에 공부합니다.

To'g'ri: 저는 학교에서 공부합니다.

Ma'nosi: Men maktabda o'qiyman.

Noto'g'ri: 저는 집에서 갑니다.

To'g'ri: 저는 집에 갑니다.

Ma'nosi: Men uyga boraman.

Bu xatolar o'zbek tilidagi "-da" va "-ga" qo'shimchalarini koreys tiliga so'zma-so'z ko'chirish natijasida yuzaga keladi.

So'z tartibi bilan bog'liq xatolar

Koreys tilida asosiy gap tartibi ega, to'ldiruvchi va kesim shaklida bo'ladi. O'zbek tilida ham shu tartib mavjud bo'lgani uchun talabalar dastlab bu jihatni oson qabul qiladilar. Biroq koreys tilida kesimning gap oxirida kelishi qat'iyroq bo'lib, yordamchi fe'llar, inkor shakllari va bog'lovchi qo'shimchalar bilan murakkablashadi.

O'zbek talabalarida ba'zan o'zbekcha yoki ruscha fikrlash tartibi asosida koreyscha gap tuzish holati kuzatiladi. Masalan:

Noto'g'ri: 저는 좋아해요 한국어를.

To'g'ri: 저는 한국어를 좋아해요.

Ma'nosi: Men koreys tilini yaxshi ko'raman.

Noto'g'ri: 저는 갔어요 어제 학교에.

To'g'ri: 저는 어제 학교에 갔어요.

Ma'nosi: Men kecha maktabga bordim.

Bu xatolar koreys tilida gap bo'laklarining tartibini amaliy mashqlar orqali mustahkamlash zarurligini ko'rsatadi. Ayniqsa vaqt, joy, to'ldiruvchi va kesim joylashuvini alohida mashq qilish kerak.

Fe'l zamonlari va yakunlovchi shakllar bilan bog'liq xatolar

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Koreys tilida fe'l zamonlari va gap oxiri shakllari o'zbek talabalariga qiyinchilik tug'diradi. Hozirgi zamon, o'tgan zamon, kelasi zamon, davomiy harakat, natija holati kabi kategoriyalarni ifodalashda talabalar ko'pincha noto'g'ri shakl tanlaydilar.

Masalan, -고 있다 va -아/어 있다 shakllari ko'p adashtiriladi. -고 있다 harakat davom etayotganini bildiradi, -아/어 있다 esa harakat natijasida yuzaga kelgan holatni bildiradi.

Noto'g'ri: 문이 열고 있어요.

To'g'ri: 문이 열려 있어요.

Ma'nosi: Eshik ochiq turibdi.

Noto'g'ri: 저는 지금 책을 읽어 있어요.

To'g'ri: 저는 지금 책을 읽고 있어요.

Ma'nosi: Men hozir kitob o'qiyapman.

Birinchi gapda eshikning ochiq holati, ikkinchi gapda esa davom etayotgan harakat ifodalangan. Bu farq o'zbek tilida doim ham alohida grammatik shakl bilan berilmagani uchun talabalar koreys tilida xatoga yo'l qo'yadilar.

O'tgan zamon shaklida ham xatolar uchraydi:

Noto'g'ri: 어제 영화를 봐요.

To'g'ri: 어제 영화를 봤어요.

Ma'nosi: Kecha kino ko'rdim.

Bu yerda 어제 vaqt ko'rsatkichi o'tgan zamonni talab qiladi. Talaba vaqt ifodasi va fe'l zamonini moslashtirishni o'rganishi kerak.

Hurmat shakllari bilan bog'liq xatolar

Koreys tilida 존댓말 va 반말 tizimi grammatik xatolar bilan birga pragmatik xatolarga ham sabab bo'ladi. O'zbek tilida ham hurmat shakllari mavjud, lekin koreys tilida bu tizim ancha murakkab va grammatiklashgan. Talaba kimga qanday shaklda murojaat qilishni bilmasa, grammatik jihatdan to'g'ri gap ham nutq vaziyatida noo'rin eshinishi mumkin.

Masalan, o'qituvchiga nisbatan quyidagi gap noo'rin:

Noto'g'ri: 선생님, 어디 가?

To'g'ri: 선생님, 어디 가세요?

Ma'nosi: Ustoz, qayerga ketyapsiz?

Yoki rasmiy vaziyatda:

Noto'g'ri: 교수님, 밥 먹었어요?

To'g'ri: 교수님, 식사하셨어요?

Ma'nosi: Professor, ovqatlandingizmi?

Bu yerda 먹다 o'rniga hurmat shakli bo'lgan 식사하다 yoki 드시다 ishlatilishi tabiiyroq. Bunday xatolar faqat grammatik emas, balki madaniy-pragmatik xatolar ham hisoblanadi.

Bog'lovchi qo'shimchalar bilan bog'liq xatolar

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Koreys tilida gaplarni bog'lashda -고, -아서/어서, -지만, -기 때문에, -(으)면, -(으)려고, -는데 kabi qo'shimchalar keng qo'llanadi. O'zbek talabalarida bu shakllarni adashtirish holatlari ko'p uchraydi.

Masalan, -아서/어서 va -고 qo'shimchalari farqi:

Noto'g'ri: 밥을 먹어서 학교에 갔어요.

To'g'ri: 밥을 먹고 학교에 갔어요.

Ma'nosi: Ovqat yeb, maktabga bordim.

Bu gapda ketma-ket harakat ifodalanmoqda, shuning uchun -고 ishlatiladi. -아서/어서 esa sabab yoki harakatlar orasidagi yaqin bog'liqlikni bildirishi mumkin.

Yana bir misol:

Noto'g'ri: 비가 오고 집에 있었어요.

To'g'ri: 비가 와서 집에 있었어요.

Ma'nosi: Yomg'ir yog'gani uchun uyda qoldim.

Bu gapda sabab munosabati bor, shuning uchun -아서/어서 kerak.

-지만 va 그런데 shakllarini qo'llashda ham xatolar uchraydi. Talaba "lekin" ma'nosini har doim bitta shakl bilan berishga harakat qiladi, lekin koreys tilida uslub va gap tuzilishiga qarab tanlov o'zgaradi.

Inkor shakllari bilan bog'liq xatolar

Koreys tilida inkor shakli asosan 안 va -지 않다 orqali ifodalanadi. Talabalar ko'pincha bu ikki shaklning uslubiy farqini anglamaydilar yoki ularni noto'g'ri joylashtiradilar.

Noto'g'ri: 저는 안 좋아해요 김치를.

To'g'ri: 저는 김치를 안 좋아해요.

Ma'nosi: Men kimchini yoqtirmayman.

Noto'g'ri: 저는 한국어를 공부 안 합니다 emas, tabiiyroq shakl: 저는 한국어를 공부하지 않습니다 yoki 저는 한국어 공부를 안 합니다.

Ma'nosi: Men koreys tilini o'qimayman.

안 shakli ko'proq og'zaki va sodda nutqda, -지 않다 esa rasmiyroq yoki yozma nutqda ishlatiladi. Talabalar bu farqni kontekstda o'rganishi kerak.

Ona tili ta'siri va so'zma-so'z tarjima muammosi

O'zbek talabalarining koreys tilidagi grammatik xatolarining asosiy sabablaridan biri ona tili ta'siridir. Talaba ko'pincha avval o'zbekcha fikr tuzadi, keyin uni koreys tiliga so'zma-so'z tarjima qiladi. Bu esa koreys tiliga xos tabiiy gap qurilishining buzilishiga olib keladi.

Masalan, o'zbek tilidagi "Menda kitob bor" gapini talaba koreys tiliga quyidagicha noto'g'ri tarjima qilishi mumkin:

Noto'g'ri: 저에게 책이 있습니다 deb rasmiy kontekstda to'g'ri bo'lishi mumkin, lekin kundalik nutqda ba'zan 저는 책이 있어요 shakli tabiiyroq.

To'g'ri: 저는 책이 있어요.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Ma'nosi: Menda kitob bor.

Yoki "Men koreys tilidan qiziqaman" degan o'zbekcha fikr asosida:

Noto'g'ri: 저는 한국어에서 관심이 있어요.

To'g'ri: 저는 한국어에 관심이 있어요.

Ma'nosi: Men koreys tiliga qiziqaman.

Bu yerda 예 qo'shimchasi qiziqish obyektni bildiradi. O'zbek tilidagi "-dan" shaklini koreys tiliga so'zma-so'z ko'chirish xatoga olib keladi.

Xatolarni kamaytirish metodlari

O'zbek talabalarining koreys tilidagi grammatik xatolarini kamaytirish uchun bir necha metodik yondashuv samarali hisoblanadi. Avvalo, kontrastiv tahlildan foydalanish zarur. Koreys va o'zbek tillaridagi o'xshash va farqli jihatlar aniq ko'rsatilsa, talabalar qaysi joyda xato qilish ehtimoli yuqori ekanini anglaydilar.

Ikkinchidan, xatolar korpusi bilan ishlash foydali. O'qituvchi talabalarning yozma ishlaridan real xatolarni to'plab, ularni anonim shaklda darsda tahlil qilishi mumkin. Masalan, "Xatoni toping va tuzating" mashqlari talabalarning o'z xatosini ko'ra olish qobiliyatini oshiradi.

Uchinchidan, kontekstli mashqlar berish zarur. Grammatik qoida alohida yodlatilmasdan, real vaziyatda qo'llanishi kerak. Masalan, 예 va 에서 qo'shimchalari xarita, maktab, uy, kutubxona, kafe kabi joylar bilan bog'lab mashq qilinsa, talabalar ularni yaxshiroq o'zlashtiradilar.

To'rtinchidan, yozma ishlarni bosqichma-bosqich tahrirlash samarali. Talaba avval matn yozadi, keyin o'zi tekshiradi, so'ng juftlikda almashadi, keyin o'qituvchi izohi asosida qayta yozadi. Bu jarayon xatoni faqat tuzatish emas, balki xatodan o'rganish imkonini beradi.

Beshinchidan, kommunikativ yondashuvdan foydalanish kerak. Hurmat shakllari, bog'lovchi qo'shimchalar va fe'l zamonlari faqat jadval orqali emas, balki dialog, rol o'ynash, suhbat, e-mail yozish va TOPIK topshiriqlari asosida mashq qilinishi lozim.

Xulosa

Koreys tilini o'rganuvchi o'zbek talabalarining grammatik xatolari ko'p hollarda kelishik qo'shimchalari, so'z tartibi, fe'l zamonlari, hurmat shakllari, bog'lovchi qo'shimchalar va inkor shakllari bilan bog'liq holda yuzaga keladi. Bu xatolarning asosiy sabablari ona tili ta'siri, koreys grammatik tizimidagi nozik farqlarni yetarli anglamaslik, so'zma-so'z tarjima qilish va amaliy mashq yetishmasligidir.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, koreys va o'zbek tillari ayrim tipologik o'xshashliklarga ega bo'lsa-da, ularning grammatik kategoriyalari va nutqiy qo'llanishi o'rtasida muhim farqlar mavjud. Ayniqsa 은/는 va 이/가, 예 va 에서, -고 va -아서/어서, -고 있다 va -아/어 있다, 존댓말 va 반말 kabi shakllar maxsus metodik yondashuvni talab qiladi.

Xulosa qilib aytganda, o'zbek talabalarining koreys tilidagi grammatik xatolarini tizimli tahlil qilish koreys tili ta'limi samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Kontrastiv tahlil, real xatolar asosidagi mashqlar, kontekstli topshiriqlar, bosqichma-bosqich tahrirlash va

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

kommunikativ yondashuv orqali talabalarning grammatik kompetensiyasini rivojlantirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Corder S. P. The Significance of Learners' Errors. International Review of Applied Linguistics, 1967.
2. Sohn H. M. The Korean Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
3. Lee I., Ramsey S. R. The Korean Language. Albany: State University of New York Press, 2000.
4. 김정숙. 한국어 문법 교육론. 서울: 한국문화사, 2010.
5. 강현화, 원미진. 한국어교육학의 이해와 탐구. 서울: 한국문화사, 2017.
6. 국립국어원. 한국어 교육 문법 자료. 서울: 국립국어원.